

BEROEPSZIEKTES EN DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE WERKGEVER

Werknemers die geconfronteerd worden met een beroepsziekte, hebben het recht om hun schade op de werkgever te verhalen als deze onvoldoende heeft gezorgd voor een gezonde werkplek. Het is niet altijd even goed mogelijk om dat recht te halen. Bij een arbeidsongeval is het vaak duidelijk dat de gezondheidsschade het directe gevolg is van het ongeval, maar bij een beroepsziekte is dat een stuk lastiger aan te tonen. Daarnaast zijn beroepsziektezaken langdurige en daardoor kostbare zaken.

Het Bureau Beroepsziekten van de FNV, dat sinds 2000 bestaat, vindt dat de vervuiler moet betalen: 'Als werkgevers zich niet aan de wettelijke zorgplicht houden, moeten ze voor de ellende opdraaien'. Hoe ziet die wettelijke zorgplicht er dan uit?

Beroepsrisico's voorkomen

Een werkgever is verplicht om ervoor te zorgen dat werknemers in een veilige omgeving kunnen werken. Dit houdt in ieder geval in dat de werkplek en de middelen waarmee wordt gewerkt aan de veiligheidseisen voldoen. In de Arbowet en vooral in het Arbobesluit zijn veel regels vastgelegd. Naast deze regels vinden we een belangrijk artikel in het Burgerlijk Wetboek, namelijk art. 7:611BW:

'De werkgever en de werknemer zijn verplicht zich als een goed werkgever en een goed werknemer te gedragen.'

Zowel de werkgever als de werknemer heeft een plaats in deze bepaling. De werkgever geeft voorschriften en de werknemer volgt deze op. Met 'goed werkgever- en werknemerschap' gaat het om redelijkheid en billijkheid. Het is een open norm die vatbaar is voor discussie. Dergelijke discussies laaien vaak op als het te laat is; bij het vaststellen van de mate van aansprakelijkheid van de werkgever. Per situatie kan beoordeeld worden of de werkgever zich als een goed werkgever heeft opgesteld. De werkgever is jegens de werknemer aansprakelijk voor de schade die de werknemer in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt, tenzij hij aantoonst dat hij zijn verplichtingen is nagekomen of dat de schade in belangrijke mate het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer.

Zorgen voor veilig werk en veilige werkomstandigheden is een voorwaarde voor goed werkgeverschap. Dat dit niet altijd goed gaat, kan jaarlijks worden gelezen in het jaarverslag van de inspectie SZW, voorheen de Arbeidsinspectie.

Inspectie SZW en arbeids-ongevallen

Een arbeidsongeval moet gemeld worden als het leidt tot een ziekenhuisopname of erger. In 2013 heeft 1 op de 15 werknemers te maken gekregen met een arbeidsongeval, waarbij zij lichamelijk letsel of geestelijke schade opliepen. Ongevallen komen naar verhouding het vaakst voor bij werknemers in de leeftijdscategorie 15 tot en met 24 jaar. In 2013 hebben jongeren 1,5 keer zo vaak een arbeidsongeval met letsel opgelopen (8,2 procent van de werknemers). Deze werknemers hebben daarentegen minder vaak ziekteverzuim als gevolg van een arbeidsongeval dan werknemers met een hogere leeftijd. Rond de 90 procent van de arbeidsongevallen overkomt een man. Bij dodelijke arbeidsongevallen is in gemiddeld 96 procent van de gevallen het slachtoffer van het mannelijke geslacht, in 2013 was dit zelfs 99 procent. Van de werknemers die zijn overleden naar aanleiding van een arbeidsongeval is 88 procent Nederlands. De andere nationaliteiten die het vaakst voorkomen onder de slachtoffers zijn de Poolse (3 procent) en de Duitse (2,8 procent) nationaliteit. Werknemers met een niet-Nederlandse nationaliteit overlijden tweemaal vaker naar aanleiding van een arbeidsongeval dan Nederlandse werknemers.

Bijna een derde van alle slachtoffers van arbeidsongevallen is te vinden in de industriector. Een 'goede' tweede is de sector bouwnijverheid met een kwart van de slachtoffers. De top drie wordt gecombineerd door de sector handel, met 12 procent van de slachtoffers. Naar verhouding van het aantal banen hebben de sectoren waterleidingbedrijven en afvalbeheer en bouwnijverheid de slechtste score voor wat betreft ongevalsrisico. Deze sectoren tellen beide 138 slachtoffers van ongevallen met werknemers per 100.000 banen.

Bij de door de Inspectie SZW onderzochte arbeidsongevallen zijn de meeste slachtoffers monteur, chauffeur, timmerman, medewerker productie of operator. De grootste groep slachtoffers met de Nederlandse nationaliteit oefent het beroep van monteur uit (12 procent). De grootste groep slachtoffers met een niet-Nederlandse nationaliteit is werkzaam als medewerker productie (15 procent).

Wetsvoorstel moet positie preventiemedewerker en zijn samenwerking met arbodienstverleners versterken

Wetswijzigingen Arbo

In september 2014 bracht de SER op verzoek van het kabinet een advies uit over de toekomst van arbeidsgelateerde zorg. Eigenlijk waren het meerdere adviezen, want binnen de SER kon men het niet eens worden over welke richting het op zou moeten met de arbeidsgelateerde zorg. Het ministerie van Sociale Zaken heeft hierdoor geconstateerd dat er geen draagvlak is voor ingrijpende wijzigingen op arbobebied. Er volgt daarom geen grote stelselwijziging, maar wel aanpassingen die ervoor gaan zorgen dat de arbeidsgelateerde zorg zich maximaal richt op preventie en duurzame inzetbaarheid. Deze aanpassingen zijn inmiddels gepresenteerd in het 'Wetsvoorstel tot wijziging van de Arbeidsomstandighedenwet in verband met de versterking van de betrokkenheid van de werkgevers en werknemers bij de arbodienstverlening, de preventie in het bedrijf of de inrichting van de werkgever en de randvoorwaarden voor het handelen van de bedrijfsarts'. Voor wat betreft het voorkomen van beroepsziekten en arbeidsongevallen zijn met name de voorgestelde wijzigingen in de positie van de preventiemedewerker en de bedrijfsarts van belang.

Ook de adviserende rol van de bedrijfsarts moet worden versterkt

Positie preventiemedewerker

Het wetsvoorstel moet ervoor zorgen dat de positie van de preventiemedewerker en zijn samenwerking met arbodienstverleners wordt versterkt. Dat moet gebeuren door het medezeggenschapsorgaan in een onderneming en de werkgever instemmingsrecht te geven over de persoon die de rol van preventiemedewerker op zich neemt, en zijn positionering in de organisatie. Het medezeggenschapsorgaan draagt medeverantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de persoon van de preventiemedewerker in de onderneming. In de wet wordt daarnaast vastgelegd dat de preventiemedewerker geregeld de arbodienstverleners adviseert en nauw met hen samenwerkt.

Ook de adviserende rol van de bedrijfsarts moet worden versterkt. De bedrijfsarts heeft in de verzuimbegeleiding zowel naar de werkgever als naar de werknemer een adviserende rol. In de praktijk wordt de verzuimbegeleiding echter ook vaak volledig aan de bedrijfsarts overgelaten. Volgens de overheid is de rolverdeling momenteel onduidelijk, ook omdat in de Arbowet staat dat de bedrijfsarts 'bijstand verleend', een nogal ruim begrip. In het wetsvoorstel wordt dit gewijzigd naar een expliciet adviserende rol van de bedrijfsarts bij de verzuimbegeleiding van individuele werknemers. Het wetsvoorstel wil ook de preventieve taak van de bedrijfsarts versterken. Dit moet worden bereikt door de mogelijkheid om een bedrijfsarts te consulteren voor alle werknemers bij wet vast te leggen.

Voor beide wijzigingen geldt, nog nadrukkelijker dan nu het geval is, dat de werkgever en zijn werknemers verantwoordelijk zijn voor veilig werk. De bedrijfsartsen blijven niet buiten schot. Zij worden door de overheid op de vingers getikt voor wat betreft het te weinig melden van beroepsziekten en arbeidsongevallen. Het kabinet wil eerst de beroepsgroep de gelegenheid geven om de praktijk van melden te verbeteren. Als er geen verbetering optreedt, dan wordt de mogelijkheid om een boete aan een bedrijfsarts op te leggen in de Arbowetgeving opgenomen.

Preventie en duurzame inzetbaarheid anno 2016

Arbodiensten bieden in hun dienstverlening vaak niet alleen hulp bij re-integratie, maar werkgevers kunnen ook profiteren van preventieactiviteiten en hulp bij duurzame inzetbaarheid, eventueel op verrichtingentarief. Voorbeelden hiervan zijn een cursus tot preventiemedewerker, een verzuimscan en een preventiespreekuur. De verschillen tussen verzuimverzekeraars en de verschillende pakketten per verzekeraar kunnen groot zijn, en het vergelijken waard. Zo kunnen de kosten van een preventietraining bij arbodiensten verschillen en wel zeven keer zo hoog zijn.

Het melden van beroepsziekten wordt ook in enkele arbocontracten genoemd. De arbodienst is dan verplicht om bij het vermoeden van een beroepsziekte, of als dit is vastgesteld, dit te melden bij het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten.

De beroepsverzekering

De FNV vindt dat werkgevers voor de risico's van beroepsziekten en arbeidsongevallen een collectieve beroepsrisicoverzekering moet afsluiten. Hierbij wordt gewezen op compensatiestelsels in andere Europese landen die veelal een meer collectief karakter hebben, dan individuele werkgeverspolissen, met bovendien een bewijslast die voor de werknemer 'gunstiger' is geregeld. Echter bestaat er in andere landen een scheiding tussen het risque professionnel en risque social, terwijl in Nederland een werkgever opdraait voor arbeidsongeschiktheidslasten ongeacht de ontstaansoorzaak.

Als in Nederland deze scheiding wel zou worden ingevoerd, zal er waarschijnlijk voldoende ruimte zijn om over deze beroepsverzekering te praten. Toch zal deze scheiding er niet komen, omdat minister Asscher bang is dat de re-integratieactiviteiten dan vooral zullen worden ingezet voor werknemers met een beroepsziekte of die door een arbeidsongeval ziek zijn.

Verzekeringen die nu al dekking geven bij arbeidsongevallen, beroepsziekten en werkgeversaansprakelijkheid zijn risicoverzekeringen, zoals WIA-aanvullingsverzekeringen, de aansprakelijkheidsverzekering voor bedrijven, de WEGAS- en WEGAM-polis, de collectieve ongevallenverzekeringen en de werknemersschadeverzekering.

S. (Stefanie) Valk

De auteur is medewerker Analyse bij Enkwest Opleiding & Advies B.V. te Apeldoorn.